

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНА АСОЦІАЦІЯ РЕКТОРІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ЄВРОПИ
БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОГО ФОРУМУ**

...

16 лютого 2023

Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2023

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 2 від 26 січня 2023 року)*

За загальною редакцією академіка В. П. Андрущенко

Редакційна колегія:

- Віктор Андрущенко* – в. о. ректора УДУ імені Михайла Драгоманова
(голова редакційної колегії);
- Лешек Корпоровіч* – професор Ягелонського університету (Республіка Польща);
- Роман Вернидуб* – проректор з навчально-методичної роботи
УДУ імені Михайла Драгоманова (заступник голови редакційної колегії);
- Григорій Торбін* – проректор з наукової роботи УДУ імені Михайла Драгоманова
(заступник голови редакційної колегії);
- Павло Горінов* – в. о. директора навчально-наукового інституту права
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Володимир Євтух* – декан факультету соціально-політичних наук
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Юрій Кондратьєв* – директор Міждисциплінарного центру складних систем
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Микола Кириченко* – директор Державного закладу вищої освіти
«Університет менеджменту освіти» НАПН України;
- Лариса Лук'янова* – директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України;
- Наталія Мозгова* – завідувач кафедри філософії УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Тарас Олєфіренко* – декан педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Василь Федоришин* – декан факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського
УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Сергій Русаков* – директор навчально-наукового інституту філософії
та освітньої політики УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Наталія Титова* – завідувач кафедри професійної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова;
- Таміла Новіцька* – директор Центру молодіжної політики УДУ імені Михайла Драгоманова.

М 74

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ
БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ : збірник матеріалів міжнародного
форуму / за заг. ред. акад. В. П. Андрущенко. – Київ : Вид-во УДУ імені
Михайла Драгоманова, 2023. – 455 с.**

До збірника увійшли матеріали учасників Міжнародного форуму, де розглядаються актуальні питання стратегічних напрямів пріоритетів галузей наук і знань, зокрема з неперервної освіти та педагогічної інноватики, освітньої політики, публічного управління та громадського самоврядування.

Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, практиками, здобувачами вищої освіти в галузі філософії, політології, управління, психології, педагогіки та дотичних до них наук.

УДК 37.018-048.35:316.32-049.5(082)

DOI: <https://doi.org/10.31392/conf.UDU.2023.16.02>

© Автори статей, 2023

© Редакційна колегія, 2023

© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023

Міністерство освіти і науки України запустило проєкт «Цифрові сервіси для освіти України» який слугує освітянам помічником в організації навчання за різними формами. Даний проєкт реалізується за підтримки міжнародного фонду «Відродження», Європейського Союзу та компанії SoftServe. Проєкт пропонує: тисячі безкоштовних сучасних онлайн-курсів від кращих експертів, провідних закладів освіти, лідерів індустрії; користувачі мають безкоштовний доступ до найкращих інструментів онлайн-навчання, можуть скористуватися доступом до різних платформ, інструментів, онлайн-сервісів та найкращими практиками застосування онлайн-курсів [7].

Перевагами онлайн-курсів є: доступність численні каналів комунікації, корисні зв'язки з учасниками курсу, отримання зворотного зв'язку, зручний графік навчання, структурованість подачі матеріалу, різноманітність форм і методів навчання, можливість отримати сертифікат [6].

На наше переконання, професійний розвиток педагога засобами неформальної освіти забезпечує його професійними знаннями та розвиває професійно важливі уміння, підвищує рівень професійної самосвідомості та професійно-рефлексивної культури.

Використана література:

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Закон України «Про професійний розвиток працівників». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text>
3. Неформальна освіта. URL: <https://nonformaleducation.org.ua/neformalna-osvita>
4. Аніщенко О. В. Концепція розвитку неформальної освіти дорослих в Україні. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи* : зб. наук. пр. К., 2019. Вип. 1 (15). С. 20-39.
5. Ковальчук В. І. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах інформаційного суспільства. Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент : кол. монографія. Київ : Інтерсервіс, 2018. С. 133-157.
6. Малихін О. В., Ковальчук В.І., Арістова Н. О., Попов Р. А., Гриценко І. С. Стратегії інтенсифікації вищої гуманітарної освіти в Україні та країнах ЄС : монографія. Київ : НУБіП України, 2017. 388 с.
7. Цифрові сервіси для освіти України. URL: <https://mooc4ua.online/>

УДК 378.015.3:07

Корх В. М.

*кандидат психологічних наук, старший викладач
кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти*

*Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

МЕДІАПСИХОЛОГІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ МЕДІАОСВІТИ

У глобальному вимірі сучасного інформаційного, соціально-турбулентного світу в умовах карантинно-епідеміологічних обмежень та військово-політичних катаклізмів неперервна педагогічна освіта забезпечується завдяки інформаційно-комунікативним

технологіям дистанційного навчання – новітнім медіатехнологіям, які створюють гнучкі й мобільні соціальні мережі, активують у суспільстві процеси децентралізації й самоорганізації; збільшують частку інтеракційних соціальних комунікацій, що ґрунтуються на зворотному зв'язку (діалозі); зміцнюють усі види соціальних зв'язків (між людьми, державами, суспільствами, інтернаціональні тощо); сприяють появі нових ідеологій та нових соціальних і громадських рухів і виконують багато інших функцій.

В умовах сучасного медіасуспільства, яке характеризується глобалізацією інформаційних потоків, зростання їх інтенсивності, реальний і віртуальний світи мають для його представників (як дорослих, так і дітей) майже однакову цінність і значущість. Ці світи тісно переплітаються, стають єдиним і спільним світом, а середовище існування людей дедалі більше набуває ознак середовища «змішаного» («поствіртуального»). Одна з важливих ознак такого середовища, – виникнення в ньому нових – віртуальних і безадресних – соціальних медіаспільнот (сегментів телеаудиторії, інтернет-спільноти), сформованих відповідно до спільних інформаційних і комунікаційних інтересів і не обмежених жодними (національними, мовними, часовими, географічними) кордонами. Нові метанаціональні, металінгвістичні, позачасові спільноти справляють дедалі більший економічний, політичний і культурний вплив на окремі суспільства, соціуми і світ загалом навіть можуть кинути виклик державному і національному суверенітету, створити проблему національної безпеки тощо [4].

Будь-які електронні медіа (телебачення, Інтернет, інші носії медіапродукції), як зазначає українська дослідниця О. В. Петрунько, постають для дітей, особливо для підлітків та юнаків, як ідеальний медіум (посередник) між ними і світом, завдяки якому задовольняється більшість їхніх вікових потреб (інтелектуально-пізнавальних, творчо-ігрових, дозвіллевих) і практично реалізуються їхні повсякденні (соціальні, інтимні) комунікації. За даними численних досліджень західних і вітчизняних учених, у підлітків та осіб юнацького віку головними інтересами у медіапросторі є дозвіллево-розважальний і комунікаційний (О. Арестова, Л. Бабанін, Е. Баранова, А. Войскунський, О. Боцко, К. Керделлан, Г. Грезійон, Л. Найдьонова, О. Баришполець, В. Лісовський, В. Келасьєв, С. Цимбаленко, В. Хелемендик, А. Шаріков, Л. Школьник, С. Щеглова, Н. Череповська, В. Чудінова, А. Дорр, Палмер Е., Р. Пацлаф). Особливо сенситивною до ресурсного збагачення є студентська молодь (Н. Токарева) [5]. Юнацтво – представники нового Інтернет-покоління (метафорично позначені послідовниками теорії поколінь Н. Хоува та В. Штрауса як покоління – Z, Internet-Generation); вони зростають у вирі цифрового простору, необмеженої кількості інформації, Інтернету і прямого ефіру, тому легко опановують комп'ютер, засвоюють цифрову грамоту, вільно використовують функціонал хмарних технологій. Студенти нового покоління із неспецифічними властивостями особистісного й ментального профілю та новітніми запитами щодо організації освітнього процесу постають перед проблемою неготовності до навчання у закладах вищої освіти. Серед когнітивних маркерів неготовності сучасних студентів до навчання у ВНЗ найбільш значущими є відсутність базових навичок учбової діяльності: невміння працювати із науковими текстами (особливо із авторськими чи великого обсягу), сприймати нову термінологію, виокремлювати головне і другорядне, узагальнювати, конкретизувати абстрактні наукові положення прикладами; на фоні розвитку кліпового і мозаїчного мислення – невміння сприймати інформацію не слух (наприклад, у форматі класичного лекційного викладання), зосереджуватись на основному і грамотно його конспектувати; відсутність навичок самостійно аналізувати і критично оцінювати інформацію, формулювати і аргументовано доводити власну думку, робити висновки [5].

На перетині інформаційного та освітнього простору виникає медіаосвіта. У зв'язку з вищенаведеним, основним актуальним та важливим завданням медіаосвіти, на нашу думку, має бути підготовка учнів та студентів до безпечної взаємодії з сучасним

медіасвітом. *Mediaosvita* – частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою масмедіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [електронний ресурс 1]. Особливо в інтернет-епоху, коли цей медіа ресурс стає одночасно і найбагатшим сховищем знань, і засобом розповсюдження повальної дезінформації. Вивченням питань медіасоціалізації, медіаосвіти та медіаграмотності на вітчизняному та зарубіжному науковому просторі займалися такі дослідники: О. Барішполець, О. Вознесенська, О. Волошенко, О. Голубєва, Д. Губаревич, В. Іванов, Н. Макаренко, Г. Мироненко, Л. Найдьонова, С. Носова, Н. Обухова, О. Петрунко, В. Самохвала, Г. Степанова, Н. Токарева, Т. Уварова, О. Федоров, Н. Череповська, К. Ворсноп, Дж. Гербнер, Р. Кьюбі, Л. Мастерман.

Основні причини актуальності медіаосвіти у сучасному світі: значне підвищення рівня споживання продуктів масмедіа, які не завжди відповідають якісним характеристикам; розгалужене використання масмедіа як засобу ідеологічного (релігійного, культурного, політичного) впливу на особистість, групу; швидке зростання кількості медійної інформації, збільшення маніпулятивної складової у її розповсюдженні; необхідність навчання школярів та студентів вмінням та навичкам використання, споживання медіа тощо [3].

Основним завданням Концепції впровадження медіаосвіти в Україні [1], яка спирається на міжнародні документи (Паризьку програму-рекомендації з медіаосвіти ЮНЕСКО від 22 червня 2007 року, Резолюцію Європарламенту щодо медіаграмотності у світі цифрової інформації від 16 грудня 2008 року, Паризьку декларацію ЮНЕСКО з медіаінформаційної грамотності в цифрову епоху від 28 травня 2014 року), є формування медіакомпетентності сформованість якої у кінцевому варіанті передбачає: здатність споживача медіа розуміти соціокультурний, економічний, політичний контент функціонування медіа; можливість бути носієм та передатчиком (медіатором) медіакультурних смаків та стандартів; підвищення ефективності взаємодії з медіапростором; прагнення до створення нових елементів медіакультури сучасного світу.

У більшості досліджень вчені сходяться на тому, що *медіаграмотність* – це набуті під час навчання навички *критичного* аналізу та оцінки медіа. Медіаграмотний студент у контексті вищої освіти має бути здатним критично та усвідомлено оцінювати медіатексти, підтримувати критичну дистанцію відносно популярної культури та чинити супротив маніпуляціям. Медіаграмотність, як кінцевий результат медіаосвіти, сприяє розвитку критичного мислення, а саме дозволяє: поповнювати знання, що необхідні для аналізу способів, за допомогою яких медіа активно конструюють реальність; розширювати світогляд (соціальний, культурний, політичний, економічний аспекти), який дасть можливість оцінювати цінності, які розповсюджують (формують) медіа; розвивати рівень оцінки та естетичного сприйняття медіатекстів; декодувати медіатексти, вміти бачити приховані маніпуляції, практичну значущість, ідеї, що містяться в них; застосовувати різноманіття технічних засобів для використання та створення медіатекстів; усвідомлювати кінцеву мету спілкування з медіареальністю (О. Федоров).

Реалізації завдань медіаосвіти у навчальному процесі сприяє новітня синтетична прикладна дисципліна – *медіапсихологія*, предметом якої є індивідуальні та надіндивідуальні (групові, колективні, масові тощо) психічні явища, які зумовлюються взаємодією суб'єктів у середовищі медіа і виявляються в особливостях індивідуальної, групової, міжгрупової та парасоціальної інформаційної поведінки [2].

Дослідження медіапсихології стосуються таких аспектів: вивчення змін психіки людини в умовах існування в сучасному інформаційному середовищі, вплив

медіапродуктів (кінофільмів, радіо, реклами тощо) на психіку людини, переосмислення психологічних властивостей медіааудиторії, зміна психічних процесів (уваги, пам'яті тощо) під впливом взаємодії з інтернет-мережею, зміна механізмів міжособової комунікації під впливом спілкування в соціальних мережах, медіазалежність та наслідування антисоціальних зразків поведінки у медіа дітьми, вплив агресивного медіасередовища на розвиток дитячої психіки в процесі соціалізації [2].

Таким чином, вважаємо доцільним впроваджувати елементи медіапсихології в освітній процес в умовах вищого навчального закладу з метою розвитку критичного мислення та формування медіаграмотності та цілісної медіакомпетентності студентів.

Використана література:

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. Інститут соціальної та політичної психології НАПН України (нова редакція) / за ред. Л. А. Найдюнової, М. М. Слюсаревського. Київ, 2016. 16 с.
2. Медіапсихологія: на перетині інформаційного та освітнього просторів [колективна монографія] / О. Т. Баришполець, О. Л. Вознесенська, О. Є. Голубева, Г. В. Мироненко, Л. А. Найдюнова, Н. О. Обухова, Н. І. Череповська / за ред. Л. А. Найдюнової, Н. І. Череповської; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. К.: Міленіум, 2014. 244 с.
3. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / ред.-упоряд. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за наук. Ред. В. В. Різуна. Київ: Центр ВільноїПреси, 2013. 352 с.
4. Петрунко О. В. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіасередовищі: монографія. 2-ге вид. Ніжин: ТОВ Вид-во «Аспект-Поліграф», 2011. 480 с.
5. Філософія освітнього простору вищої школи: психологічний та психолінгвістичний дискурс: колективна монографія / за ред. Н. В. Корчакової. Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2022. 468 с.
6. Електронні ресурси: Вільна енциклопедія Вікіпедія [Електронний ресурс]. URL: [\]https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0)